

one tisoče in tisoče, ki so pri polku trpeli, bo to prava spominska knjiga, zanimiva pa bo tudi za vse, ki nimajo pojma o grozotah na fronti. Knjiga bo zanimala tudi naše neodrešene brate, ker na njih zemlji se je vršila vsa ta strašna žaloigra in tudi njim je delo posvečeno. Kako so razpadali njih domovi, kako so razpadale cele vasi, kako je ginila vsa dežela. Pisatelj je gledal njeno razdeljevanje njeno zaslužnjenje, v duhu pa vidi tudi njeno — odrešenje. V »vizije osvete« dvigne zaslužnjenje brate iz robstva. — Glej glas!

—k Dva mesece narodne slobode u Drnišu. Frano Ženko Donadini. Kdo se ne spominja časov in kaosa za časa prevrata. Zanimivo bi bilo zbrati podatke te revolucije iz vseh krajev naše domovine, se zanimiveje bi bilo podati sliko naše pripravljenosti in ne pripravljenosti za to dobo. Tak opis nam podaja pričujoča knjižica. Kratke in jedrnat opis! Obsega sledeča poglavja: Vroč Drniš. — Drniš za doba rata. — Pred narodnim prevratom. — Prvi dani slobode. — Narodno vijeće. — Narodna garda. — Komandant Tomašević. — Dolazak srpske vojske. — Taljani pred Drnišem. — Taljani dolaze u Drniš. — Zauzeće Drniša. — Okrašaj med Drnišom i Kninom. — Bježanija i progostva. — Viera u oslobodjenje.

—k Cenni etnografico — storico — politico sulla Dalmazia. Compilati per cura del Dr. Hugo Werk avvocato in Zadar. Izdanje Odbora Narodnog Vijeća SHS za okupirane krajeve u Zagrebu. Zagreb 1919. Delce nam podaja etnografične, zgodovinske in politične podatke in statistiko Dalmacije, ki ni bila zanimiva in važna samo za dobo prevrata in z ozirom na mirovno pešantstvo, temveč je ohranilo svojo aktualnost tudi za danes in nam mudi mnogo z ozirom na material v borbi za naše osvobodjenje.

—k Novi Rod, list za mladino. Izdaja Zveza jugosl. učit. društev v Juljski Krajini. Izhaja že tretje leto. Pomembnosti lista menda ni potreba poudarjati, ker je to edina duševna hrana za našo mladino na neodrešenem ozemlju. Letos si je nadel list zopet novo, prav okusno vnanjo oprmo. Naslovnica stran in vintje so lesorezi A. Černigoja. Tudi vsebina je prvovrstna.

—k Ročni zapisnik »Zveze Jugoslovenskih učiteljskih društev« Juljske Krajine za l. 1923. Ročni Zapisnik, ki ga izdaja »Zveza« ima velik pomen ne samo za učiteljstvo Juljske Krajine, temveč tudi za nas, kajti ta Zapisnik nam je nekaka bilanca od leta do leta za stanje našega šolstva in učiteljstva v neodrešenem ozemlju. Vsebina mu je: običajni koledar, pregled pedagoških časnikov in glasil, poštni tarif, kolkovanje, konzulati in Trstu, tovaršeni, naša organizacija, seznam učiteljstva po krajih (iz imenika so razvidni člani Zveze, učitelji italijanske in šolski voditelji), razvidni so šolski okraji, imenik in statistika šol po stanju z dne 15. nov. 1922. Učiteljske v Tolmini.

—k Dr. Ivan Lah: »Josipina Turnograjska.« — Njeno življenje in delo. — Slovenska ženska knjižnica v Mariboru je izdala kot prvi svoj zvezek to literarno zgodovinsko delo. Kot tako ima svoj pomen in je dobro, da imamo enkrat o naši, časovno prvi pisateljici izčrpen življenjski opis. Zlasti je to zanimivo za sedanjí čas, ki je v mnogih ozirih soroden prvi dobi našega narodnega prebujenja (1848—1868). — Josipina Turnograjska, rojena Urbančičeva, je bila poznejša žena narodnega buditelja dr. Lovra Tomana. V svoji kratki dobi življenja (1833—1854) je napisala za »Slovensko Bčelo« in Razlagovo »Zoro« marsikako povestico v duhu romantike, ki je takrat preplavalja ves evropski literarni svet. To so bile pri nas prve povesti za Ciglarjevo »Srečo v nesreči«. Pozna se jim vpliv tuje, a zrastle so na domačih tleh in iz njih sije žarko rodoljubje, gibalni motiv one dobe. Bila je prava slovenska žena petdeset let in na vsak način umetniška duša, ki bi se bila sprlo svoje globoke izobrazbe v poznejših letih gotovo leno razvila. Pieteta je zahtevala, da se je rešila pozabljenosti predhodnika naše velike literarne pomladi in bolj kot kdaj bomo danes razumeli prvo dobo naše romantike. Življenjski opis je izčrpen in pisan lepo. Pridelane povestice moremo seveda vzeti kot studij in jih meriti z merilom kratke dobe, — ar.

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

—po Gledališka predstava na II. mestni deški šol. v Ljubljani. V nedeljo 7. m. smo imeli v naši telovadnici tekmo letošnjega šolskega leta že v tretje priliko opazovati, kako čvrsto se znajo obračati naši učenci na gledališkem odru. Priredil je ta dan tov. Višem Deržaj s svojimi učenci dve Stritarjevi enodejanki: »In na zemlji bodi mir ljudem!« ter »Županov sin«. Vsi šolarji so igrali svoje vloge vrlo dobro ter so bili tudi izborno kostumirani, kar je na mnogobrojno navzoče občinstvo kaj ugodno vplivalo. Seveda je imel omenjeni tovariš so prireditvi izredno veliko truda; saj je poleg naštudiranja in režije sestavil sam gledališki oder ter naslikal primerne kulise. Za to njegovo veliko požitvostnost zasluži v polni meri zahvalo in javno priznanje. Čisti dobiček prostovoljnih doneskov se pa porabi vsled sklepa učiteljstva za podporo revnih učencev tukajšnje šole v smislu načel »Podmladkovega delovanja«.

—po Šolska mladina v Odrancih pri Baltincih je proslavilo dan 17. decembra s šolsko prireditvijo. Spored: 1. Petje. 2. Deklamacija: Domovina in Slovenka sem. 3. Dvogovori: Pripovedke o nosku. Ciciban poslušaj očetovo uro. Razgovor ob potoku. 4. Snegulčica (igra). 5. Poklanjanje mladine kralju Aleksandru (živa slika). 6. Zaključek z »Lepa naša domovina« in »Bože pravde!« Predstava je bila

jako dobro obiskana. Pri glavni vaji je bila predstava za šolsko deco, vstopnine prosta! Za odrasle se je pa pobirala vstopnina 1 Din. Nabralo se je 188 Din, in se tako s tem novcem omogočilo kupiti knjige 11 revnim učencem. 22. decembra se je igra ponovila, učiteljci sta napravili božično drevesce za kojena kinč so prispevale trgovine v Beltincih: Ostere, Klepec, Klemenčič in pekarija. — Šolski deci bosta pač ta dva dneva ostala neizbrisna v spominu. Ob tej priliki so se razdelila darila višjega šolskega sveta revni deci, za kar se uboga deca kar najlepše zahvaljuje višjemu šolskemu svetu. To pet je naša odranška mladina prvič nastopila na odru! Rešili so svoje vloge prav dobro posebno gozdar in Snegulčica! Tudi palčki so bili dobro podkovani v vlogi, a manjkalo je pač potrebnih kostumov! — Kmalu bo odranška šolska deca zopet na odru pripravila se igra »Kralj Matjaž«.

—po Studenci pri Mariboru. Tukajšnja dekliška osnovna šola je uprizorila prvič na Miklavžev večer dne 6. decembra in drugič na ponovno željo občinstva na Štefanovo, dne 26. decembra v Narodnem gledališču v Mariboru ljubko petdeanko »Snegulčica«. Obakrat je bilo gledališče nabito polno, povrhu pa je mnogo posetnikov moralo oditi brez vstopnic. Za uprizoritev je vladalo v mestu in okolici veliko zanimanje; med mladino je bila dnevna govorica le o Snegulčici, hudobni kraljici in lepem vitezu ter o dobrih palčkih. Pri razkošni gledališki opremitvi ter pri bajnih lučnih efektih je igrice res zelo učinkovala, pa tudi dekleta so nastopile s tako sigurnostjo in neprisljenostjo, da ni bil je gmotni uspeh kljub precejšnjim stroškom nepričakovano ugoden, temveč je tudi v moralnem oziru uspešna igra nadvse lepo. — Slične mladinske prireditve so izredno vzgojnega pomena: za sodelujoče in prisostvujoče. Otrok je otroku dovtetnejši, mu bolj zapupa, ga bolje razumeva, mu sledi z večjim zanimanjem in z bolj kritičnimi očmi nego odraslemu, ki ga daleko ne doseže. — Pa tudi praktičen uspeh te prireditve se opaža pri učenkah. V njih se vzbujta razumevanje in zanimanje za slične predstave, za koje pre ni bilo interesa: prav pridno jih posečajo ter se o njih poteku razgovarjajo in si pri tem ustvarjajo svoje vzore in boje. — Pot se pričinja viti iz ulice in ceste navzgor v kulturno smer ki blaži duha in srce.

—po Šolski oder (Šmartno na Polu). Šele pred šestimi meseci so bili zabiti prvi žrebliji za potrebni gledališki oder in že se je odigrala na kraljevi in v nedeljo nato tretja mladinska igra. Prva je bila »Snegulčica« v okrašeni obliki, druga »Laznjiva Milena«, ki se je celo ponovila na slovenbiškiškem odru pred dvakrat popolnoma razprodano hišo. Občinstvo je mlade diletante bogato nagradilo, za kar bodi ob tej priliki še enkrat izrečena javna zahvala. Tretja pa presega vse dosežanje. Uprizoril se je »Kralj Matjaž«. Kdor pozna to igrice, bo dejal, da je za Pohorje na vsak način pretežka. Reči se pa mora, da so malčki v vsakem oziru pogodili ter da je bila kakor scenerija, tako tudi petje in godba na svojem mestu. S to igro je naš šolski oder napravil velikanški korak naprej. Občinstvo je v nabito polni dvorani vztrajalo do konca in to ni malo, ako se pomisli, da je predstava trajala tri ure. Scenerijo je izvršil slikarski mojster gospod Ačko iz Slovenske Bistrice. Naj mu bo izrečena tem potom topla zahvala.

—po Štore pri Celju. V letošnjem Božiču je tudi štorska šola priredila za svoje šolarje božičnico. To priliko je tukajšnji gospod nadučitelj Ljud. Potočnik porabil, da je v obilnem številu zbranim staršem v svojem nagovoru za novoletnico položil na srce nekaj vzgojnih načel in naukov. Vršile so se razne igrice otroškega vrta in učenci obilgane šole pa so nastopali kot deklamatorji in pevci. Vsak nastopajoči učenec je svojo nalogo dobro izvedel, istotako tudi pevski zbor, ki ga je izvežbal g. učitelj Anton Zdošek. Prireditve se je zaključila z živo sliko pri božičnem drevesu in z razdelitvijo daril. Učenci so dobili vsak nekaj jestvin, šolskih potrebščin in par učencev tudi nekaj obleke. Prireditve je posebno v moralnem oziru zelo dobro uspela.

—po Sv. Jurij na Pesnici. Tako veselih počitnic še naša šolska mladina ni imela kot so bile ravno kar pretekle. Naš okrajni glavar g. dr. Lanšič je bil poslal tukajšnji obmeini revni deci obilno in lepo božično darilo: 115 komadov perila in obleke. Tudi nekatere mariborske tvrde so prispevale k božičnici naše obmejne šole. Izmed teh so se odlikovale: Cirilova

tiskarne (200 zvezkov), Zlata Brižnikova (50 zvezkov), Korman v Gospodski ulici (številni in izborni okraski za božično drevo), Leopold Gusel, Marija Mislel in Ivo Barta. Domačini pa so teknovali pri gradbi modernega šolskega odra s premakljivimi kulisami. Stavila sta ga učitelja Ivan Robnik in Štefan Blažič s sopolmočjo vrlih domačih rokodelcev Žunko, Vomer, Klampfer in bratov Pestemer v delavnici šolskega voditelja Ivana Robnika. Naš načelnik kraj šolskega sveta Franc Vračko, šolski ogleda Franc Hlade, župan Miha Hlade ter posestniki Alojzija Dobaj, Ivan Mesarič in Anton Požarnik so darovali večino lesa, naša gostilničarka Alojz in Antonija Vračko sta gostoljubno sprejemala delavce ter skrbela za njih želodec, Franc Dobaj, Ivan in Alojzija Dobaj, Franc in Ana Breznar, Fr. Fanel in Fr. Valhar pa so zamakali zaprašena delavska grla. Mamece so pripravljale beli kruh in pecivo, ki se je kar kupilo pod božičnim drevesom. Domači godci pod vodstvom učitelja Blažiča so brezplačno spremljali po otrocih sijajno podano »Šiviljo Klaro«, »Siroto«, »Moj dom« in čez teden dni »Nastop starega in novega leta«. Odlični nastop učencev je zasluža učiteljice Mare Pečarjeve, rajski kinč božičnega drevesa in kostumiranje igralcev na skupno delo učiteljice Pečarjeve ter soproz učiteljev Blažiča in Robnika. Tako so tokrat premožnejši naročili božičnemu možu, naj obišče tudi njih revne bratce in sestre, kakor veleval naš Simon Gregorčič: »Odprí srce, odprí roke, otíraj bratovske solze! Solze v očeh starih in mladih so pričale, da je bil sveti večer posvečen bratstvu, da je v času, ko obvladujeta svet strah in egoizem, ogrevala naša srca žarek človekoljubja. In Vam vsem, ki ste k temu pripomogli: naj srčnejša hvala! — Vodstvo obmejne šole Sv. Jurij na Pesnici.

—po Podpeca pri Črni. Kakor lanskó leto smo tudi letos priredili zopet na naši šoli »Božičnico«. — Da so nam take prireditve v našem gorskem kraju sploh mogoče smo si lani ustanovili »Podporno društvo za šolsko mladino«, ki prav pridno deluje in tako je tudi letos potom veselje in s pobiranjem denarnih prispevkov bila omogočena »Božičnica«. Posebno pa se moramo zahvaliti ravnatelstvu rudnika: The Central European Mines Limited v Mezici, ki je nam tudi letos z lepim darilom 4500 K priskočilo na pomoč. Dne 24. grudnia smo se zbrali starši in otroci v naši šoli, katero so bili očenci prav okusno okinčali. Postavili so tudi božično drevesce. Pod drevescem pa je bila miza polna obložena z darili za naše malčke. Slavnost je otvoril g. učitelj z nagovorom na starše in otroke. Nato pa so nam otroci zapeli nekaj prav ljubkih pesmic. Vmes pa so bile vpletene deklamacije. Nato so se razdelila darila. Obdarovani so bili vsi otroci (84), deloma z obleko, deloma s čevlji. S pesmijo »Lepa naša domovina« in »Bože pravde« smo zaključili slavnost.

—po Barje pri Ljubljani. Tukajšnja šolska mladina je priredila dne 21. t. m. šolsko veselico. Na vzporodu so bile pevске točke deklamacije in igra enodejanka »Čista vest«. Šolska soba nabito polna Barjanov. Na splošno želio se je šolska veselica ponovila v nedeljo, 28. t. m. ob pol 4. popoldne.

—po Barjanska šolska mladina je 28. januarja t. l. priredila šolsko veselico. Pestra, mikavna šegava in podučna je bila ta prireditve. Slišal si deklamirati »abecednikarje«, kakor tudi druge učence iz višjih razredov. Kritizirati ni bilo časa, ker prizori so se vrstili drug za drugim skoro orehitro in dovršeno, da si nehoti čakal še na kaj novega. Kot »variatio delectat« je nastopila mladina s pesmimi vzete največ iz »Zvončka«. Odpele so se brez treme in videti je bilo, da mladina ni »naguljena« nastopila temveč pazila na taktiko in spoštovala dinamiko. Prireditve je zaključila enodejanka »Čista vest«. Taki nastopi mladine so nenobitna deistva, da našo domovino čakajo še lepi dnevi. Da je bila prireditve v moralnem oziru na dobrem višku, naj dokaže to dejstvo — polna šolska soba staršev. Prireditvi je prisostvoval g. mestni šolski nadzornik Hočevar in precejšnje število tovarišev (16) iz Ljubljane in okolice. Celó oddaljeni Tomišeli je bil številno zastopan. Za prireditve in novo scenerijo je skrbelo barjansko učiteljstvo.

Ljudska predavanja.

—po Šolsko vodstvo na Bukovčici je priredilo nedeljo po maši dne 21. januarja predavanje. Predaval je učitelj L. Orel. Tema je bil: 1. Gospodarstvo pred vojno.

2. Gospodarstvo po vojni. Obravnaval je položaj vseh slojev pred svetovno vojno ter primerjal sedanjemu s'la težkemu stanju, kojega vzroke so veliki uvoz, zaostala produkcija, špekulacije z dinarom itd. — Poslušalce je končno seznanil z borznim aparatom, kar jih je sila zanimalo.

Naša gospodarska organizacija.

—g. Članarina in darila na učiteljski konvikt na račun enomesečne plače: Friderik Repovž 10 Din; Fran Trost 10 Din; Pavel Plesničar 5 Din; Josip Ambrožič 5 Din; Jakob Dimnik 10 Din; vsi s l. mestne deške osnovne šole v Ljubljani — Lijana Kobal, učiteljica na Vrhniki 15 Din. Hvala!

—g. Darila »Učiteljskemu konviktu« v Ljubljani. 7% obveznice državnega investicijskega posojila (s kuponji od meseca marca 1923. dalje): Stanko Žagar, učitelj na Dobravi pri Kropi, 2 à 100 Din; (s kuponji od meseca septembra 1922. dalje): Marija Franke-Kotnikova, učiteljica v Doberniču, 1 à 100 Din; skupaj 3 obveznice à 100 Din in prei izkazanih 65 obveznic à 100 Din — 6800 Din. Srčna hvala!

—g. Darilo »Učiteljskemu konviktu« v Ljubljani. Tovariš Anton Gnuš, šolski ravnatelj v Dolu pri Hrastniku, je izpremenil plačani znesek 250 Din brezobrestnega posojila »Učiteljskemu konviktu« v darilo Iskrena hvala!

Iz naše stanovske organizacije.

Iz poverjenistva UJU v Ljubljani.

II. SEJA OŽJEGA SOSVETA UJU POV. LJUBLJANA dne 19. januarja 1923.

Nazvoči: Dnežnik Ivan, Dostal Rudolf, Fegic Mirko, Gnuš Anton, Jelenc Luka, Luznar Fran, Rus Vilko. — Močnik Peter opravičil pismeno svojo odsotnost.

1. Izpremembe poslovnika UJU pov. Ljubljana. — O tej točki poroča tov. Ivan Dimnik in se sprejmejo sledeči predlogi: a) Učiteljice, poročene z učitelji so članice okrajnih društev, ako plačajo organizacijski davek. Obvezna naročnina na stanovska lista, »Učiteljski Tovariš« in »Popotnik«, zanje odpade dotlej, dokler ne dosežejo popolne enakopravnosti v plači z neporočenimi učiteljicami. Z učitelji poročene učiteljice plačajo samo organizacijsko članarino centrali t. j. 20 Din in pa članarino, ki jo določijo domače okrajno društvo za vsakega člana. Ker te učiteljice ne bodo več dobivale stanovskih listov, temveč samo njihovi možje, odpade s tem tudi možnost zamenjave za »Zvončka«. Za učiteljice, ki se poročijo tekom leta, velja ta določba šele s 1. januarjem prihodnjega leta, ker bi obračunavanje med letom povzročilo samo zmedo. b) Upokojevcem se glede na njihov materialni položaj olajša članarina na ta način, da se smatrajo članom okrajnih društev, ako so naročniki »Učit. Tovariša«. Enaka določba velja za učiteljice ženskih ročnih del in za otroške vrtinarice. — Vsi ti sklepi so bili sprejeti z naknadnim odobrenjem širjega sveta in delegacije.

2. Osrednja Zveza javnih nameščencev in upokojevcv v Ljubljani. — Tov. R. Dostal poroča o sejah O. Z., kaj je ta storila v zadevi gmotnega položaja, o nameravanem javnem shodu državnega uradništva in o zadnji seji širjega odbora O. Z., kjer je referiral neki zunanji delegat in skušal pridobiti centralo za sklep domače organizacije, da izstopi vse držav. uradništvo v protest proti zavlačevanju zboljšanja gmotnega položaja iz vseh narodnih kultur, in karitativnih društev. Z nekaterimi drugimi odborniki se je izjavil tudi zastopnik učiteljstva proti tej nameri z motivacijo, da bi tak sklep stvari gotovo prav nič ne koristil, narodnemu prosvetnemu delu pa neizmerno škodoval. Predlog je na omenjeni seji propadel. Neugoden utis je napravila konstatacija dotičnega zunanjega člana referenta, da se je učiteljstvo njegovega okraja temu sklepu že pridružio. — Zato sklene ožji sosvet, da opozori naše organizirano članstvo, naj v podobnih zadevah potom svojih okrajnih društev stopi v stik s poverjenistvom, predno se pridruži tako pomembnim in dalekosežnim sklepom.

3. »Popotnik«. — Tov. M. Fegic poroča glede izhajanja »Popotnika«. List naj izhaja na vsaka 2 meseca in sicer v lanskem obsegu.

4. Volitve v višji šolski svet. — Poroča se, da nekaterim šolskim vodstvom še niso bile dostavljene glasovnice. Glede na to, da termin za volitve že poteka in da bo mogoča volitev vsem volilnim upravičencem, se sklene storiti korake, da se volilni termin primerno podaljša.

5. Tolminski učiteljskiški naprošajo našo organizacijo, za dopošiljanje stanovskih listov. — Se jim ugodí.

6. Zadeva stanarine in kuriva. — Ljubljanskemu učit. društvu se na tozadevno vlogo pojasni, da so se s strani poverjenistva že napravili vsi potrebni koraki.

7. Jančičeve risarske predloge. Ljubljansko učit. društvo se obrača z vlogo, naj bi mestni